

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 756 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Sagimbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri.....	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	

Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	
Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarning marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	

UOK (UDK) 338.32.

O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA BOSHQARISHNING HUDUDIIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI

Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li

Farg'ona davlat texnika universiteti tadqiqotchisi

E-mail: tima4184@gmail.com

ORCID iD: 0009-0003-8410-0761

Annotatsiya: Mazkur maqolada oziq-ovqat sanoati korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, oziq-ovqat xavfsizligining jamiyat hayotidagi ahamiyati, oziq-ovqat sanoatining samarali rivojlanishi, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda atrof-muhit tahlili, tashqi muhitdagi imkoniyatlar va xavflarning ta'siri, ichki muhitdagi kuchli va zaif tomonlar, infratuzilmaning roli hamda oziq-ovqat sanoati korxonalari iqtisodiy barqaror faoliyatini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat sanoati, barqarorlik, iqtisodiy barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi, Global ochlik indeksi [GHI], strategik rivojlanish, raqobat, tashqi muhit, strategiya, boshqaruv.

Abstract: This article highlights issues related to ensuring the economic sustainability of food industry enterprises, the significance of food security in society, the effective development of the food sector, as well as the formulation of a territorial development strategy for ensuring and managing food security. The analysis includes aspects such as the influence of the environment, opportunities and threats in the external environment, strengths and weaknesses of the internal environment, the impact of infrastructure, and the organizational and economic mechanisms for ensuring the stable economic operation of food industry enterprises.

Key words: food industry, sustainability, economic sustainability, food security, Global Hunger Index (GHI), strategic development, competition, external environment, strategy, management.

Аннотация: В данной статье освещены вопросы обеспечения экономической устойчивости предприятий пищевой промышленности, значимость продовольственной безопасности в жизни общества, эффективное развитие пищевой отрасли, а также разработка стратегии территориального развития по обеспечению и управлению продовольственной безопасностью. При этом проанализированы такие аспекты, как влияние окружающей среды, возможности и угрозы внешней среды, сильные и слабые стороны внутренней среды, влияние инфраструктуры, а также организационно-экономические механизмы обеспечения стабильной экономической деятельности предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: пищевая промышленность, устойчивость, экономическая стабильность, продовольственная безопасность, Глобальный индекс голода (GHI), стратегическое развитие, конкуренция, внешняя среда, стратегия, управление.

KIRISH

Bugungi kunda global miqyosda kuzatilayotgan ochlik va yetarli ovqatlanmaslik inqirozi beqiyos darajada chuqurlashgan. So'nggi ma'lumotlarga ko'ra, umumiy hisobda 1,9 milliondan ortiq inson halokatli ochlik xavfi ostida hayot kechirmoqda. Ushbu holat, eng avvalo, G'azo sektori va Sudan hududlarida, shuningdek, Janubiy Sudan, Gaiti hamda Mali davlatlarining ayrim anklavlarida kuzatilmoqda. Mazkur aholi guruhlari amalda ocharchilik chegarasida yashashga majbur bo'lmoqda. Xususan, Sudan shimolidagi Zamzam qochqinlar lagerida ochlik holati rasmiy ravishda qayd etilgan. Bu fakt global gumanitar inqirozning qanchalik chuqur ildiz otganini yaqqol ko'rsatadi.

Aksariyat oziq-ovqat xavfsizligiga oid inqirozlar ko'p yillik tizimli muammolarning murakkab yig'indisidan kelib chiqmoqda. Bu muammolar ko'pincha bir-birini kesib o'tadi va har yili yangi inqiroz elementlari bilan yanada murakkablashadi. Bunga iqlim o'zgarishlari, qurolli mojarolar, siyosiy beqarorlik, logistika zanjirlaridagi uzilishlar va iqtisodiy tengsizlik kabi omillar kiradi.

Shu bois, mavjud holatni faqat qisqa muddatli yordam choralari bilan hal etish mumkin emas. Muammoni yechish uchun tizimli va barqaror strategiyalarni ishlab chiqish zarurati mavjud. Ilmiy yondashuv, statistik monitoring, barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan siyosatlar va xalqaro hamkorlik orqali ushbu inqirozni yumshatish imkoniyati mavjud.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mamlakatning milliy oziq-ovqat xavfsizligi tizimini shakllantirish bo'yicha vazifalarni hal etish aholining turmush darajasini oshirish hamda iqtisodiy ko'rsatkichlarni barqarorlashtirishga qaratilgan choralarni amalga oshirishni taqozo etadi. Yu.A. Dyuner va N.A. Yurklarning "Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha asosiy choralarni amalga oshirish" nomli maqolasida oziq-ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligi, oziq-ovqat inqirozini yengib o'tish masalalari, shuningdek, oziq-ovqat suvereniteti strategiyasining asosini shakllantirishda hokimiyat tuzilmalari, biznes hamjamiyat va ilmiy-tadqiqot tashkilotlari sa'y-harakatlarining birlashuvi orqali ichki oziq-ovqat bozorini barqarorlashtirish hamda mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydigan yondashuvlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishning yangi mexanizmlari yoritib berilgan.

A.N. Shatalova va M.V. Taradinalarning "Oziq-ovqat sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish strategiyasini shakllantirish xususiyatlari" nomli ilmiy tadqiqot ishlarida oziq-ovqat sanoati tarmoqlarini boshqarish bo'yicha mexanizmlar, ularning strategik rivojlanishiga oid yondashuvlar keltirilgan. Mazkur tadqiqotlarda Yevropa Ittifoqi mamlakatlarining, xususan, uning yetakchi davlati bo'lgan Germaniyaning tajribasiga e'tibor qaratilgan. Unda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda asosiy vazifa sifatida iste'molchilar huquqlarini himoya qilish, oziq-ovqat mahsulotlarining ekologik xavfsizligini ta'minlash hamda tashqi tabiiy muhitni muhofaza qilish masalalari ilgari surilgan.

N. Yuldashevning tadqiqotlarida milliy va jahon iqtisodiyotida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning muhim masalalari, xususan, O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat xavfsizligining ahamiyati, aholi ehtiyojlarini qondirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar aniqlangan. Shuningdek, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha zarur chora-tadbirlar va amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Jahon miqyosida oziq-ovqat xavfsizligi dolzarb masalaga aylangan. Iqlim o'zgarishlari, geosiyosiy muammolar, logistika muammolari va inflyatsion bosimlar global oziq-ovqat ta'minoti barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston ham bu jarayonlardan mustasno emas. Shu sababli, mamlakatda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga doir strategik yondashuvlar, ayniqsa hududiy rivojlanish strategiyasi asosida amalga oshirilishi zarur.

Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash bo'yicha hududiy strategiyalarni shakllantirishda har bir hududning iqlim, suv va yer resurslariga qarab moslashuvchan ishlab chiqarish yo'nalishlarini tanlash, mahalliy ishlab chiqaruvchilar o'rtasida kooperatsiyani rivojlantirish orqali samaradorlikni oshirish, mahalliy darajada oziq-ovqat zaxiralarini yaratish va saqlash infratuzilmasini rivojlantirish, shuningdek, hududiy agrotexnologik xaritalar va sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlarini joriy etish orqali boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish mazkur tadqiqot ishining asosiy metodologiyasi sifatida qaraladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oziq-ovqat xavfsizligi jamiyat hayotida katta ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va ko'p qirrali tushunchadir. Birinchidan, u insonning hayotiy ehtiyojlarini qondirish, sog'liqni saqlash va yashash sifatini oshirish uchun zaruriy shart hisoblanadi. Yetarli va sifatli oziq-ovqat bilan ta'minlanmagan jamiyatlarda sog'liq bilan bog'liq muammolar keskin ortib, aholining umumiy salomatligi hamda mehnat salohiyati jiddiy zarar ko'radi. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatning ijtimoiy barqarorligini, inson kapitalini va ijtimoiy farovonlikni sezilarli darajada pasaytiradi.

Iqtisodiy nuqtayi nazardan oziq-ovqat xavfsizligi mamlakat taraqqiyotining barqarorligi hamda iqtisodiy mustaqilligi uchun muhim omil hisoblanadi. Chunki oziq-ovqat bilan ta'minotdagi uzilishlar iqtisodiy inqirozlarga sabab bo'lishi, shuningdek, davlatning boshqa tarmoqlariga sarmoya yo'naltirish imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Aksincha, yetarli oziq-ovqat bilan ta'minlangan jamiyatlarda mehnat unumdorligi oshadi, iqtisodiy faollik uchun qulay sharoitlar yuzaga keladi va iqtisodiy o'sish sur'atlari yaxshilanadi.

Oziq-ovqat xavfsizligi, shuningdek, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoatining samarali rivojlanishini talab qiladi. Bu esa yangi ish o'rinlarining yaratilishi, hududlarning iqtisodiy faolligini kuchaytirish va mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash orqali davlat ochlik va to'yib ovqatlanmaslik muammolarining oldini olishga, ijtimoiy xarajatlarni kamaytirishga ham erishadi. Bu esa uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlik va barqaror rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, oziq-ovqat xavfsizligi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning ta'minlanishi aholining farovonligini oshirish, iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro miqyosda oziq-ovqat xavfsizligini baholashda bir qator reytinglar va indekslar qo'llaniladi. Ular orasida eng mashhuri Global Hunger Index (GHI), ya'ni Jahon ochlik indeksidir. GHI mamlakatlardagi ochlik darajasi va oziq-ovqat ta'minotini aniqlashda keng qo'llaniladi. Mazkur indeks to'rt asosiy ko'rsatkich — to'yib ovqatlanmaslik, bolalar bo'y o'sishining sustligi, vazn yetishmovchiligi va bolalar o'limi darajasi orqali ochlik darajasini baholaydi. GHI natijalari oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash borasida davlatlarning qanchalik samarali siyosat yuritayotganini ko'rsatadi va zarur chora-tadbirlarni belgilashga yordam beradi.

Global ochlik indeksi butun dunyo bo'ylab, mintaqalar va mamlakatlar kesimida ocharchilik holatini kuzatib boradi va eng muhim aralashuv zarur bo'lgan hududlarni ajratib ko'rsatadi. Ochlikning uzoq muddatli tendensiyalarini baholash vositasi sifatida 2024-yilgi GHI shuni ko'rsatadiki, ayrim mintaqalarda sezilarli ijobiy o'zgarishlar bo'lishiga qaramay, global ochlik darajasi o'rtacha holatda qolmoqda — 2016-yildagi ko'rsatkichlardan deyarli farq qilmaydi. Bu esa 2030-yilga qadar ochlikni to'liq bartaraf etish maqsadiga erishish tobora mushkullashib borayotganini anglatadi.

Bugungi kunda 733 millionga yaqin inson — o'n yil avvalgiga nisbatan ko'proq odamlar — kunlik kaloriya ehtiyojini to'liq qondira olmayapti. 2,8 milliard kishi esa sog'lom ovqatlanishga moliyaviy imkon topolmaydi. O'tkir oziq-ovqat tanqisligi va ocharchilik xavfi kuchayib bormoqda. Bunga qo'shimcha ravishda, ochlikdan siyosiy bosim vositasi sifatida foydalanish holatlari ham kuzatilmoqda. Bu xavotirli statistik manzaraning zamirida iqlim o'zgarishining kuchayishi, iqtisodiy inqirozlar, qarzдорlik bosimi, ijtimoiy tengsizlik va turli mojarolar kabi omillar yotadi.

Shunga qaramay, ayrim davlatlar oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha salmoqli natijalarga erishayotganini ko'rsatmoqda. Masalan, Bangladesh, Mozambik, Nepal, Somali va Togo kabi mamlakatlarda GHI ko'rsatkichlari sezilarli darajada pasaygan. Biroq, bu yutuqlarga qaramay, ochlik ushbu davlatlar uchun hanuz muhim muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

E'tiborga molik jihati shundaki, O'zbekistonda ushbu yo'nalishda olib borilayotgan izchil siyosat va amaliy choralar tufayli GHI ko'rsatkichlari so'nggi yillarda sezilarli darajada yaxshilangan. Mamlakatimiz bir qator rivojlangan davlatlar qatoridan o'rin egallab, xalqaro reytinglarda ijobiy o'sish sur'atlarini namoyon qilmoqda (1-jadval).

1-jadval. 2000-2024 yillarda O'zbekiston Respublikasi hamda ayrim davlatlarning oziq-ovqat xavfsizligi holati (GHI indeksi bo'yicha)¹

№	Davlat nomi	GHI ko'rsatkichi			
		2000-yil	2008-yil	2016-yil	2024-yil
1	Gruziya	12.0	6.6	5.4	<5
2	Ruminiya	7.9	5.7	5.0	<5
3	Rossiya federatsiyasi	10.4	5.9	5.4	<5
4	Turkiya	11.4	6.5	5.4	<5
5	O'zbekiston	24.3	13.2	5.9	<5
6	Qozog'iston	11.2	11.1	5.6	5.3
7	Armaniston	19.2	11.7	5.6	5.1

Ushbu jadvalda O'zbekiston va boshqa ayrim davlatlarning 2000–2024-yillar davomida Global Hunger Index [GHI] bo'yicha oziq-ovqat xavfsizligi ko'rsatkichlari aks ettirilgan. GHI indeksi ochlik darajasini baholovchi xalqaro vosita hisoblanadi va past ko'rsatkichlar oziq-ovqat xavfsizligining yuqori darajasini bildiradi.

2000-yilda Gruziya (12.0), Ruminiya (7.9), Rossiya Federatsiyasi (10.4), Turkiya (11.4), O'zbekiston (23.3), Ozarbayjon (11.2) va Armaniston (19.2) turlicha ko'rsatkichlarga ega bo'lgan. Vaqt o'tishi bilan barcha davlatlarda mazkur indikatorlar sezilarli darajada yaxshilangan. Xususan, O'zbekistonning ko'rsatkichlari izchil ravishda pasayib, 2024-yilga kelib ochlik darajasi minimal chegaraga – 5 dan past darajaga yetgan.

Bu holat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash borasida olib borilgan samarali siyosat, iqtisodiy islohotlar, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat ishlab chiqarish infratuzilmasining rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Mazkur ko'rsatkichlar oziq-ovqat xavfsizligi masalasining har bir davlat rivojlanishidagi o'rni qanchalik muhim ekanini yaqqol ko'rsatadi. Shu bois, xalqaro tajriba almashinuvi va samarali strategiyalarni ishlab chiqish hamda ularni amaliyotga joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

¹ Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish jarayonida aniq ishlab chiqilgan strategiyaning o'zni beqiyosdir. Strategiya, bir tomondan, iqtisodiy rivojlanishning aniq maqsadlarini belgilash, zarur resurslarni samarali taqsimlash va amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini oshirish imkonini bersa, boshqa tomondan, uzoq muddatli istiqbollarni prognoz qilish va rejalashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, strategik yondashuv iqtisodiy islohotlar davomida yuzaga keladigan xavflarni oldindan aniqlash, baholash va ularga qarshi samarali choralarni belgilash imkonini yaratadi. Ayniqsa, puxta rejalashtirilgan strategiya iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi barqaror siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy muhitni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Strategik yondashuv, shuningdek, raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va aholi farovonligini yaxshilashga xizmat qiladi. U orqali islohotlar natijasida yuzaga keladigan o'zgarishlarni tizimli boshqarish va jamiyatni bu o'zgarishlarga moslashtirish mumkin bo'ladi.

Shunday ekan, iqtisodiy islohotlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun puxta ishlab chiqilgan va izchil ravishda tatbiq etiladigan strategiya hal qiluvchi omil hisoblanadi. Strategiyani ishlab chiqish va uni amaliyotga to'g'ri joriy etish iqtisodiy islohotlarning samaradorligini belgilovchi asosiy shartlardan biridir.

Har qanday iqtisodiy jarayonni takomillashtirish bo'yicha strategiya bir nechta bosqich asosida ishlab chiqiladi. Uni amalga oshirish davomida ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlardan kelib chiqib zaruriy tuzatishlar kiritilishi, qayta ko'rib chiqilishi yoki tegishli hollarda yakunlanishi mumkin.

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha strategik yo'nalishlarni aniqlab olish mazkur sohadagi asosiy maqsadlarni shakllantirishda sezilarli yengillik yaratadi. Biz tomonidan oziq-ovqat xavfsizligini hududiy miqyosda ta'minlashga qaratilgan strategik yo'nalishlar ishlab chiqilgan bo'lib, ular bir qator xalqaro tashkilotlarning tavsiyalari asosida shakllantirilgan (2-jadval).

2- jadval. Strategik maqsadlarni shakllantirish ustuvorliklari²

Shartli belgisi	Strategik ustuvorlik nomi
SU1	Mahalliy oziq ovqat nazorati tizimini takomillashtirish
SU2	Global o'zgarishlar natijasida kelib chiqadigan oziq-ovqat xavfsizligi muammolarini aniqlash va javob berish
SU3	Xatarlarni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishda oziq-ovqat zanjiri bo'yicha to'plangan ma'lumotlar, ilmiy dalillar, xavflarni baholash va raqamli texnologiyalardan foydalanishni yanada rivojlantirish va takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.
SU4	Manfaatdor tomonlarning ishtirokini va risklar bo'yicha kommunikatsiyalarni kuchaytirish
SU5	Oziq-ovqat xavfsizligini mahalliy, mintaqaviy va xalqaro oziq-ovqat savdosining muhim tarkibiy qismi sifatida rag'batlantirish

Ushbu keltirilgan strategik yo'nalishlar asosida har bir yo'nalish uchun aniq maqsadlar shakllantirildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oziq-ovqat xavfsizligini boshqarishning hududiy strategiyasi hududlarning tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, ularning oziq-ovqat bilan ta'minlanish barqarorligini ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir. Mazkur strategiya hududiy resurslardan samarali foydalanish, oziq-ovqat ishlab chiqarish hajmini oshirish va taqsimot tizimini takomillashtirish orqali oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashni maqsad qiladi.

Birinchidan, tabiiy resurslardan samarali foydalanish doirasida hududlarning biologik xilma-xilligini saqlab qolish uzoq muddatli oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi omil sifatida e'tirof etiladi.

Ikkinchidan, oziq-ovqat ishlab chiqarishni rivojlantirish bo'yicha har bir hududda oziq-ovqat mahsulotlariga ixtisoslashgan klasterlar yaratish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyati mavjud. Bu yondashuv mahalliy iqtisodiy potentsialdan to'laqonli foydalanish imkonini beradi.

Uchinchidan, taqsimot va infratuzilmani takomillashtirish doirasida mahsulotlarni saqlash uchun zamonaviy omborxona tizimlarini rivojlantirish, transport-logistika imkoniyatlarini kengaytirish va sovitish texnologiyalarini modernizatsiya qilish zarur.

Bundan tashqari, quyidagi yo'nalishlar ham oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda alohida ahamiyat kasb etadi:

² Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

- Ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash choralari kuchaytirish,
- Ekologik barqarorlikni ta'minlash,
- Texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish,
- Qishloq xo'jaligida raqamli monitoring tizimlarini yo'lga qo'yish,
- Hosildorlikni oshirish maqsadida biotexnologiyalarni keng qo'llash,
- Hududlararo hamda xalqaro hamkorlik orqali resurslarni o'zaro taqsimlash va kooperatsiyani mustahkamlash.

Hududlarning o'zaro tajriba almashinuvi, integratsiyalashgan hamkorlik dasturlarini rivojlantirish barqaror rivojlanishning negizini tashkil etadi. Mazkur strategiyani amalga oshirishda har bir hududning o'ziga xos imkoniyatlari va mavjud muammolari chuqur tahlil qilinishi, qarorlar esa mahalliy ehtiyojlar va mavjud resurslarga tayangan holda qabul qilinishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 09.09.2020 yildagi "Respublika oziq-ovqat sanoatini jadal rivojlantirish hamda aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan to'laqonli ta'minlashga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4821-son Qarori.
2. Волкова Н.А., Яцковой Д.В. Анализ конкурентоспособности пищевых предприятий. УДК: 338.45:664.6(477) <http://orcid.org/0000-0001-6401-5584>.
3. Шаталова А.Н. "Особенности формирования стратегии устойчивого развития предприятий пищевой промышленности". Научный журнал НИУ ИТМО. Серия Экономика и экологический менеджмент № 2, 2020.
4. Кадилов, А. (2021). Саноат корхоналарининг иқтисодий барқарорлигини таъминлашда контроллинг тизими самарадорлигини баҳолаш. Иқтисодиёт ва таълим, (3), 152-158.
5. Щетинина И.В., Калугина З.И., Фадеева О.П., Чупин Р.И. Продовольственная безопасность России в условиях глобализации и международных ограничений. - Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2019. - 15 с.
6. Юрк Н.А. Повышение качества и безопасности молочной продукции путем внедрения системы менеджмента // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2021. – № 12. – с. 28–31.
7. Дырдонова А.Н. Управление устойчивым развитием промышленных кластеров / Автореферат диссертации... доктора экономических наук. Курск. 2019. 48 с.
8. Соломенников А.Е., Сигаев С.И. Влияние факторов неопределенности внешней среды и технологических особенностей производства колбасных изделий на устойчивое развитие предприятий мясоперерабатывающей промышленности России // Сельское хозяйство. 2020. № 1. С. 1-14.
9. Кадилов, А. М. (2021). Модель обеспечения экономической устойчивости промышленных предприятий на основе системы контроллинга.
10. Kadirov Abdumalik [Theoretical and methodological foundations of ensuring financial and economic stability of enterprises](#). E3S Web of Conferences 402, 08005 (2023) TransSiberia 2023 8005 (08005), 1-15

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>